Draag jij hem al?

Gordel om in trekker is levensreddend

Heb jij de gordel in de trekker al om als je op de openbare weg rijdt? Draag je een gordel als je op een schuine helling of talud werkt? Vanaf 1 januari 2020 is dit in de cumelasector verplicht. Peter Bredius, preventieadviseur bij Stigas, en Corina van Zoest-Meester, adviseur arbo bij Cumela, zijn stellig over het waarom. "Het redt levens."

Bredius: "Deze trekkerchauffeur droeg geen gordel en kwam tegen de voorruit. Hij had geluk en raakte niet gewond. Wel is hij er zich nu bewust van waarom de gordel noodzakelijk is."

"58-jarige bestuurder omgekomen bij ongeval met trekker in Tjalleberd. Door nog onbekende oorzaak kantelde de trekker in de bocht. Daarbij kwam de man onder het voertuig terecht. De hulpdiensten waren snel ter plaatse, maar de hulp mocht voor de bestuurder niet meer baten."

Het is maar één van de vier verhalen uit 2018 over een bestuurder van een trekker die omkwam door beknelling. Je vraagt je af hoe dat kan, want in principe beschikt de trekker over een speciale, verstevigde kooi. Peter Bredius: "Trekkers zijn uitgerust met een kantelbeveiliging, een ROPS, oftewel een roll over protection structure. Dat kan een veiligheidsbeugel of een veiligheidscabine zijn. Deze veiligheidsuitrusting is verplicht en moet voldoende stevig zijn, zodat deze niet breekt als de trekker kantelt", aldus Bredius. Die kan echter niet voorkomen dat een bestuurder door de ruit naar buiten wordt geslingerd.

Reflex is springen

"Onze eerste reflex is om te springen wanneer een machine, trekker of iets anders begint te kantelen", zegt Bredius. "Daar denk je niet over na. Het is een primaire reactie, die in deze situatie juist voor ernstig letsel kan zorgen", legt de preventieadviseur uit. Bredius vult aan dat het kantelen van een trekker slechts 0,5 seconde kost.
Bij een botsing tussen een trekker en een ander voertuig is de situatie net even anders. "Wat vaak wordt onderschat, zijn de enorme krachten die vrijkomen als een voertuig botst of omslaat", vertelt Hero Dijkema, beleidsmedewerker verkeer bij Cumela Nederland. "De kans dat de bestuurder door een botsing uit zijn stoel wordt gelanceerd en dwars door de voorruit vliegt, is groot", zegt hij. Als je bent gelanceerd, loop je de kans om tussen weg en cabine bekneld te raken. Vaak heeft dat ernstige gevolgen, met soms zelfs een dodelijke afloop.

"Over het algemeen kan worden gesteld dat de in de cumelasector behoorlijk veilig wordt gewerkt", zegt Corina van Zoest-Meester. "Vooral als je rekening houdt met het aantal mensen dat in onze sector werkt en de hoeveelheid gevaarlijke machines", vult ze aan. In 2017 lag het aantal dodelijke ongevallen zelfs op nul. "Agrarisch breed waren er meer ongevallen. Het streven is nul ongevallen. Elk ongeval is er één te veel."

Zeven keer waarom je beter wel een gordel kunt dragen

- *Trekkers (en zelfrijdende machines) zijn aanzienlijk sneller gaan rijden dan 25 km/u.*
- *Bij een botsing is er door de hogere snelheid meer kans om buiten de veilige zone (cabine of frame) te geraken of tegen de voorruit te belanden.*
- *Er wordt vaker op een helling of talud gewerkt met machines.*
- *De kans om aangereden te worden, is door meer verkeer op de weg groter geworden.*
- *Er gebeuren meer ongevallen dan voorheen waarbij de bestuurder bekneld raakt onder de trekker of machine.*
- *Trekkers en zelfrijdende machines worden sinds enkele jaren door de fabrikant uitgerust met veiligheidsgordels.*
- *In de gebruikshandleiding wordt het gebruik van de gordel verplicht gesteld.*

Meer ongevallen

In 2019 worden er agrarisch breed alweer meer ongelukken geteld, waarvan een deel toe te schrijven is aan het niet dragen van de gordel. Elk dodelijk ongeval is er één te veel, zeker als het overlijden te voorkomen was geweest. En dat terwijl vanaf 2016 op alle nieuwe trekkers standaard een gordel zit en op veel oudere trekkers ook al. Het is een eis vanuit de Europese verordening 167/2013 voor de goedkeuring van landbouwvoertuigen. Hoewel uit het veld al het geluid komt dat wanneer een trekker wordt geleverd als eerste de gordel er weer wordt uitgehaald of dat hij niet wordt gebruikt.

Dat moet vanaf 1 januari 2020 veranderen. Vanaf dan is het vanuit de arbocatalogus verplicht, wat terug te lezen is onder het kopje 'Veiligheid bij vierwielige trekkers' in het hoofdstuk Mechanisch loonwerk (www.agroarbo.nl). Ook voor de open teelten bij LTO gaat het gelden, hoewel het er bij LTO nog niet in staat, omdat de Inspectie SZW het nog moet goedkeuren. Dat het er nog niet in staat, heeft te maken met gewijzigde indieningseisen bij deze dienst. LTO staat er nog wel steeds achter.

Alleen voor trekkers

"De verplichting zal alleen gelden voor trekkers", zegt Bredius. "Wij hebben nu de afspraak gemaakt voor trekkers, omdat er veel ongelukken met trekkers hebben plaatsgevonden. Bovendien wordt met een trekker harder gereden dan met een kraan. Al blijft het zo dat volgens de gebruikershandleidingen van de andere machines ook de gordel moet worden gedragen."

Hoewel het merendeel van de trekkers in de cumelasector jonger is dan vier jaar zijn er misschien nog wel exemplaren waar geen gordel op zit. Is dat het geval, dan zal ook daar een gordel op moeten worden gemonteerd. De kosten daarvoor worden geschat op € 50,-.

Waarom zou je dat als werkgever doen? Van Zoest-Meester is hierover heel duidelijk. "Vanuit de Arbowet heb je de plicht ervoor te zorgen dat je medewerker geen gezondheidsschade oploopt door het werk, dus er is geen goed argument om iemand zonder gordel laten rijden."

Handhaving zal lastig zijn, erkent ze omdat er waarschijnlijk minimale controle op zal plaatsvinden. "Als werkgever ben je echter wel verantwoordelijk. Vindt er echter een ongeluk plaats en had de gordel ernstig letsel of een dodelijke afloop kunnen voorkomen, dan zal dat moeten worden uitgelegd aan de Inspectie SZW."

Nieuwe gewoonte

Tegelijkertijd ziet ook Van Zoest-Meester in dat er tijdens het werk veel moet gebeuren waarbij een bestuurder veel moet in- en uitstappen. "Daarom zijn wij alleen akkoord gegaan met de verplichting op de openbare weg en op taluds en hellingen, oftewel de plaatsen waar het gevaar op kantelen of botsen het grootst is. Dan nog zeggen bestuurders dat het onhandig is, maar dat werd ook gezegd van de autogordel. Nu is die volledig ingeburgerd en ziet iedereen het nut ervan in."

Er is helaas nog geen systeem om het gebruik van de gordel efficiënter te maken of te ondersteunen. "Dat is er wel al voor een heftruck, wat misschien kan inspireren", zegt Bredius. Hij legt meteen ook uit dat een piepje bij het niet dragen van een gordel niet werkt, "want dat zou je uit moeten zetten op het moment dat je op vlakke grond rijdt die geen openbare weg is". Een slim systeem daarvoor bestaat nog niet en bij iets wat je moet uitzetten, is de kans groot dat wordt vergeten het weer aan te zetten. De hoveniers kennen ondertussen al een verplichting voor het dragen van een gordel. Bredius zegt daarover dat de gordel in de sector nog weinig wordt gedragen. "Dit zal toch enige tijd nodig hebben. Zo was het ook bij het verplicht stellen van de autogordel."

Om de inzet van de gordel te promoten, loopt nu de campagne 'Trekker op. Gordel om!'. Van Zoest-Meester raadt iedereen aan om eens eerlijk te zijn en zichzelf de vraag te stellen: hoe groot is mijn kans op botsen en kantelen? "Als het echt niet te doen is vanwege om de haverklap in- en uitstappen, dan is het dat prima, maar draag in alle andere situaties voor je eigen veiligheid een gordel."

TEKST & FOTO'S: **Herma van den Pol**

Handhaving

De verplichting om vanaf 1 januari 2020 een gordel te dragen, komt voort uit de Arbowet. Dat betekent dat die niet geldt voor de Verkeerswet en er van daaruit ook geen controles plaatsvinden. Alleen de Inspectie SZW controleert. Heeft er een ernstig ongeval plaatsgevonden en de Inspectie SZW komt een onderzoek doen en blijkt dat er geen gordel aanwezig was of die niet werd gedragen, dan zal de dienst de werkgever daar in eerste instantie op aanspreken (beboeten). Als de werkgever kan aantonen dat hij een gordel heeft gemonteerd en de werknemers heeft geïnstrueerd dat de gordel ook zal moeten worden gedragen, en hij houdt in enige mate toezicht op het gebruik van de gordel (dit moet aantoonbaar zijn), dan kan het zijn dat niet de werkgever, maar de werknemer een boete krijgt. De boete voor de werkgever kent een hoogte van € 1500,-, die voor de medewerker bedraagt maximaal € 450,-.